

כאמרתו קרין לא מה כוונתו... המה שחשבו נכסיהם... (מגילת אסתר)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה
לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ז

מיסודה של עמותת
"משולי ערימת"
רחוב שאגת אריה 25 / 17
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 352

הוצגה ע"י בנם הנח"ץ
הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לענין הר"ר צבי בהר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

מסכת שבועות דף י – דף טז

בס"ד, כה תמוז התש"ע.

דף י ע"א

א) גמ', ואיתקוש שעירי הרגלים לשעירי ראשי חדשים מה שעיר דראש חודש במילתא דקודש מכפרי אף שעירי רגלים במילתא דקודש מכפרי. הקשו התוס' הרא"ש והריטב"א, דאמנם מהכא מוכח דשעיר דרגלים מכפר על אוכל קודש בטומאה, אבל על הנכנס בטומאה למקדש מנלן. ותירצו, דכיון דאשכחן דפנימי וחיצון דיום הכיפורים מכפרי איש בה ואין בה, ואאין בה ויש בה, אכפרת קודש ומקדש, מוקמינן נמי כפרת רגלים באין בה ואין בה אכפרת קודש ומקדש. והריטב"א הוסיף לתרץ, דדריש היקישא דמקדש מקודש, מדכתיב ב"כ כל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבוא, או בגזירה שוה דלעיל (ז). "טומאתו טומאתו".

ב) תוס' ד"ה ואיתקוש, בתוה"ד, ותירץ ר"ת וכו', לענין חטא שאין מכיר בו אלא ה' וכו'. כתב המהרש"א, דלפי זה מצינו למימר, דלרבי מאיר ציץ שפיר עבודה היא. אלא, דלרבי שמעון אכתי בעינן להאי תירוצא, דציץ לאו עבודה היא, והוי היקש גמור, וכיון דחוזר ומלמד בהיקש מציע, עבדינן היקישא לכולא מילתא, כמו שכתבו התוס' לרבי מאיר.

ג) גמ', והאמר ר' יוחנן כל התורה כולה למידין וכו'. היר מלאכי (כלל א אות ג), תמה מכאן על מה שכתב הרא"ם (ויקרא א, יד), דהא דאין למדין למד מלמד בקדשים, היינו דווקא בדבר הנלמד בהיקש אבל לא לימוד דו"י מוסיף על ענין ראשון. דהכא מבואר דגם בכהאי גוונא אין למדין למד מלמד.

ד) רש"י ד"ה קס"ד כל חר וחר מחבריה גמור, בתוה"ד, ושל יום הכיפורים ושל סוכות לאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. וכן כתב ברש"י ד"ה כולהו, דראש חודש גמר מרגלים לכפר על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. אבל תוס' ד"ה ואיתקוש, ותוס' לקמן (בעמוד ב') ד"ה אותה כתבו, דלרבי מאיר, הא דרגלים מכפרי על שאין בה ידיעה תחילה וסוף, ילפי מראש חודש, וכן הא דמכפרי על טהור שאכל את הטמא, ילפי מראש חודש, דתרווייהו איתנהו בראש חודש, דדריש "חטא שאין מכיר בה אלא ה'", וכן יליף "עון עון" מציע לכפר על טהור שאכל את הטמא. וכן כתבו התוס' הרא"ש והריטב"א. והקשו על פירוש רש"י, מנלן דרגלים מכפרי על אין בה ואין בה, הא לא מצי למימר כדרבי שמעון, דהא לא דריש אותה, דסבירא להו דכולהו מכפרי אהדדי. ותירצו, דרבי מאיר

משמע ליה דכל שעיר יש לו כפרה לעצמו, אלא שכל אחד מלמד על חברו ולמד ממנו שתהיה כפרתן שוה, וכיון שהוקשו כל המועדים זה לזה, הוצרכו לכפר אמילי דקדש, ואין לנו כפרה חלוקה לרגלים אלא על שאין בה ואין בה.

ה) תוס' ד"ה קס"ד, בתוה"ד, אפילו להך דלא כתב ביה נמי שעיר ושעיר יליף וכו'. כתב הרש"ש, דיש לדחוק בכוננתם דהכי קאמרי, הואיל דבהך דלקמיה כתיב "ושעיר", דעל כרחך אתי ללמדו מחבריה, ואי אמרת דחבריה לא יליף מדלעיל מיניה, אם כן אין בו שום חידוש לאגמוריה אדבתריה, אבל לקמן האי דבתריה שפיר יליף מראש חדש.

ו) גמ', אלא אמר ר' יונה אמר קרא אלה תעשו לה' במועדיכם הוקשו כל המועדים כולן זה לזה. כתב הריטב"א, דלפי זה, לא בעינן לדרשא דר' חמא בר חנינא. וכיון דלא גרס "אלא" הקשה, דכיון דלא בעינן לדרשא דר' חמא בר חנינא הוי ליה למימר אלץ. וכתב, דצריך לומר, דהיקישא ד"במועדיכם" לא רויחא כולי האי, דאיכא למימר דאורחא דקרא למימר הכי, אלא דדרשא דר' חמא בר חנינא מדכתיב "ושעיר", אהני לילפותא ד"במועדיכם" דאף הנהו דלא כתיב בהו "ושעיר" שוויים.

ז) גמ', איברא ר"ח נמי איקרי מועד וכו', דכתיב קרא עלי מועד לשבור בחורי. כתב הטור (אורח חיים תיט), דמצוה להרבות בסעודת ראש חודש, דאיתקש למועד, דכתיב "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם". והחקרי לב (או"ח פו) תמה, למה לי היקישא, הא ראש חודש גופי איקרי מועד כדאיתא הכא. [ועיין בפתח עינים (ערכין י): שתירץ, אמנם החקרי לב בקונטרס כונן לחקר (סוף יור"ד ח"ב) תמה עליו]. והבית יוסף (או"ח תיח סק"א-ב) הביא דעת רבינו ירוחם, דהא דאסור לצום בראש חודש, הוא מדין מגילת תענית, וכיון דבטלה מגילת תענית מותר לצום בו. ולכאורה צריך עיון מהא דאמרין הכא דראש חודש איקרי מועד. ועוד דהמרדכי (ראש השנה תש"ח) כתב, דאסור להתענות בראש השנה דאיקרי חג, ואמרין הכא דהוקשו כל המועדות זה לזה, ואם כן, הוא הדין ראש חודש. והשאגת אריה (סימן קא) הקשה על השיטות דמצוה להתענות בראש השנה, דהא ראש חודש הוא, ואיקרי מועד. ועיין עוד מה שכתבנו בסנהדרין (ע): אות ג'. (ש.א.) אמנם עיין לעיל (ט. אות ו') מה שהבאנו דברי הספורנו בפרשת פנחס אקרא "ובראשי חדשיכם

(יור"ד ג' סימן צו אות ד) כתב, דלשיטת רש"י צריך לומר, דבימים הראשונים לאחר הקמת המשכן, קנו הכבשים ד' ימים קודם משל הקדש. עוד כתב, דאפשר דשיטת רש"י דאין הביקור מעכב, ודלא כתוס' סוכה (מב.) ד"ה שאינו מבוקר, דפסלי אף בדיעבד בלא ביקור ד' ימים.

(יב) בא"ד, שם. הקשה התוס' הרא"ש, מדוע אין לוקחין ביום האחרון של אדר ב' טלאים מתרומה ישנה, וד' בהקפה לצורך מחר. ותירץ בשם רבינו שמשון מקוצי, דכשהיו מוצאים גבאי הלשכה כבשים גדולים ויפים, היו קונים הרבה ביחד לתמידין, ולא יחידים. והשיטה מקובצת (מנחות יט:): כתב בשמו דהיו קונים הרבה ביחד כדי לקנות בול. והריטב"א כתב, דהגבאים לא היו לוקחין הטלאים ששה ששה, משום שאין עניות במקום עשירות.

(יג) גמ', מאן ציית לך וכו'. כתב במשנת רבי אהרן (ב, ט) על כגון דא, דחס ושלום לחשוב שאמר כן ללא צורך, שלא דיברו מימיהם שיחה בטילה וכל דבריהם תורה. אלא דאתי למימר, דאין לסברא זו שום צד קיום בעולם.

(יד) גמ', ולר' יוחנן רבך. בשו"ת מהר"ם מיינץ (ענף א) הוכיח מכאן, דר' יוחנן לא הוה רביה דרב חסדא.

(טו) גמ', ומחללין אותה וכו', וביארו התוס' ד"ה מפרישין שכר, בתוה"ד, דלא נתנו לאומים את הקטורת עצמה שתתחלל על המלאכה אליבא דרבי עקיבא דמועיל, משום בקטורת של צבור החמירו טפי. ובתוס' הרא"ש ביאר, דבקטרת הבאה משל צבור מיגניא מילתא לחללה על המלאכה. [דהיינו דבעצם מעשה החילול יש גנות וחילול].

(טז) גמ', ונותנין אותה לאומנין בשכרן. והקשה התוס' הרא"ש, כיון שחיללו את הקטורת על המעות, אמאי הוצרכו ליתן הקטורת לאומנין, מיד לאחר שחללה על מעות האומנין ויצאה לחולין, יחללו עליה מדמי הלשכה החדשה ותחזור לקדושתה. ותירץ, דחיישינן דילמא אתי למיטעי להקטירה בלא חילול.

(יז) גמ' וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה. כתב הריטב"א, דטלאין של תמידין לא חזרו לקנותם, משום שאין ידוע לכל שהן של תמידין, דהרבה יש של חולין, אבל קטורת ליכא אלא של ציבור, ומגנייא מילתא לבושתה. וכן משמעות דברי הרמב"ם (פ"ד משקלים יא), שכתב, לפיכך אם הגיע ר"ח ניסן ויש להן בהמות מן התמידין מתרומה ישנה פודין אותן ויוצאין לחולין וכו'. אמנם רש"י עצמו כתב להדיא לעיל בר"ה נפדין תמימים, דכיון שיצאו לחולין, חוזרין ולוקחין אותן ממעות תרומה חדשה. ובתורת חיים הקשה על דבריו, דאם כן, אמאי לא פירש התנא עצמו זאת כדקתני גבי קטורת. ותירץ, דנראה, דאף דלכתחילה שפיר למיעבד הכי, משום דזילא מילתא שישארו חולין ביד הדיוט, מכל מקום מן הדין חולין גמורין הן, ואפילו להדיוט נמי שרי. ושאיני קטורת שהחמיר בה הכתוב שאסור לעשותה לשם הדיוט, שנאמר (שמות פ"ל לח) "איש אשר יעשה כמותה ונכרתה וגו'", לכך בעו מדינא לחזור לקחתה מתרומה חדשה, שאלו נשארה חולין ביד הדיוט משום לב בית דין מתנה, הוה כאלו עשה

וכו', דפירש דראש חודש נשתנה משאר המועדים שלא נצטוו עליו, אלא שכלל ישראל קבעו קדושתו בעצמם, ולפי זה אף דראש חודש איקרי מועד עדיין בגדר מועדיכם הוא].

(ח) גמ', אמר רבי יוחנן ומודה ר"מ בשעיר הנעשה בפנים וכו'. הקשה הריטב"א, מאי קמשמע לך, הא לא שייכא האי דרשא אלא בשעיר החיצון שהוא של מוסף, דדמי לשעירי רגלים ושעירי ראש חודש שהם חיצונים ומקרבנות מוסף. ותירץ, וכן כתב התוס' הרא"ש, דהוה אמינא דאינו מודה בשעיר הנעשה בפנים, משום דאיתקוש שעיר פנימי וחיצון, מדכתיב "מלבד חטאת הכיפורים".

(ט) תוס' ד"ה מהו, בתוה"ד, וי"ל דהכא כיון שנאבד נעקר הפרשתו וכו'. ביאר הקהילות יעקב (סימן ז), דכיון שנאבד השעיר הרי זה כהקדש טעות, דאדעתא דהכי לא הקדישו הגזבר. והחזון יחזקאל (שבועות פ"א ה"א) ביאר, דתוס' סברי, דהא דאין קרבן עולה מכפר אמי שנתחייב עשה אחר הפרשה, אינו משום שכבר נתקדש בהפרשה ואינו שלו לכפר עליו, אלא משום שבשעה שהקדישה נקבעה כפרתה לכפר על מה שהיה קודם לכן, וכיון שנקבעה כפרתה לשם כך, אינה מכפרת עוד כפרה אחרת על העתיד דומיא דחטאת (דמשווה התם כפרת עולה לכפרתה). אבל בנידון דידן, כיון שנאבד, נעקרה הפרשתו לכפר לשם אותו רגל שהופרש להקריב בו, דהאחר שהופרש במקומו, כיפר על העבירות שהיה מיועד לכפר, וכשיגיע ראש חודש תחול עליו הפרשה לעבירות שעברו קודם לכן.

דף י ע"ב

(י) תוס' ד"ה אותה, בתוה"ד, וי"ל דלענין זה ודאי דריש אותה וכו'. הקשה המהרש"א, אם כן אמאי הוצרכו התוס' לומר דלרבי מאיר אית ליה דרשא ד"חטאת לה"י דמייירי באין בה ואין בה, נימא דדריש "אותה" כרבי שמעון. וביאר, דכיון דרבי מאיר אית ליה היקשא ד"מועדיכם" דרגלים מכפרים נמי אמה שמכפר החיצון, דהיינו אין בה ויש בה. אם כן, מדיוקא ד"אותה" איכא למימר דמכפר אין בה ויש בה כמו בחיצון, וליכא לאוכוחי דמכפרי אין בה ואין בה, אבל רבי שמעון בן יהודה, דסבירא ליה דרגלים אין מכפרין אין בה ויש בה, על כרחך מדיוקא ד"אותה" איכא למיגמר דרגלים מכפרין אין בה ואין בה.

(יא) רש"י ד"ה תמידים, בתוה"ד, ותנן אין פוחתין מששה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים וכו', ונמצאו בכל שנה ושנה ארבעה טלאים בלשכת הטלאים ממעות התרומה הישנה. כתב המצפה איתן, דמוכח מדבריו, דהא דקיימא לן דתמיד טעון ביקור ד' ימים היינו אחר לקיחתו והקדשו, דאי סגי בביקור לפני לקיחתו והקדשו, מדוע בעינן שיקח ויקדיש לאותן ד' טלאים שיוותרו, יבקרם קודם לקיחתם והקדישם, ואחר כך יקחם מתרומה חדשה בראש חודש ניסן, ויקדישם. וכתב, דהטורי אבן (מגילה כט:): הוכיח מכמה מקומות דלא בעינן ביקור דוקא לאחר שהוקדשו. וכן משמעות דברי המאירי בפסחים (צו.). ובשו"ת אגרות משה

שיכולים בית דין לתקן בהם יתקנו.

ג) **גמ'**, שם. כתב החזו"ן איש (מנחות כח, ז), דבתחילת דבריו כתב, צריך לומר דבית דין מתנים לעקור את הקדושה למפרע, דאי מתנין לעקור מכאן ולהבא, אכתי תיקשי, וכי קדושה שבהן להיכן הלכה, הא קדושת הגוף לא פקעה בכדי. וכן הוכיח הקהילות **יעקב** (סימן ח) **מתוס' מנחות** (עט:): **ד"ה וליתני עלייהו**. אמנם בסוף דבריו צידד החזו"ן איש, דאף אי נימא דמתנין לעקור מכאן ולהבא, דכי אמרינן דקדושת הגוף לא פקעה בכדי, היינו דוקא כשעדיין ראוי למצוותו, אבל כשאינו ראוי למצוותו שפיר מצי לאתנויי.

ד) **תוס' ד"ה הואיל וצורתה, בתוה"ד**, לכ"נ לפרש שאני קטורת הואיל וצורתה כל השנה כולה וכו', ולאחר קידוש כף אפשר דמיפסלא מדאורייתא כשאר קרבנות. פירשו **התוס' בכריתות** (ל:): **ד"ה המפסל**, דמהלכה למשה מסיני צריך לכתחילה לעשות את הקטורת בבת אחת שלש מאות ושישים ושמונה מנה לכל השנה. וכיון שכן, מוכרח דאין לינה פוסלת בה. אבל כשהכהן כבר לקח את הקטורת בכף, ודאי פסלה לינה, דבכהאי גוונא ליכא גילוי שלא תיפסל בלינה, והוי כשאר הקדשים שנפסלים. נולכאורה צריך לבאר, דאף שהקטורת קדשה קדושת הגוף קודם ששם אותה בכף, כיון שצריך לעשותה לכל השנה קבעה התורה שאינה נפסלת בלינה, אמנם בעינן למימר, שמעשה לקיחת הקטורת בכף, מוסיף קדושה משום פעולת הקידוש, וכיון שנשתנה מצב הקטורת בכך, כיון דליכא גילוי דבהאי קידוש אין לינה פוסלת, ממילא פסלה].

ה) **בא"ד**, שם. כתב **בשו"ת חתם סופר** (או"ח סימן קנה), דמוכח מדבריהם, דפסול לינה הוי גזירת הכתוב, ולא משום עיבור צורה, דלא שייך בבשמים וסמים עיבור צורה כמו בבשר. ודלא **כרש"י ד"ה הואיל וצורתה**, שכתב, דטעמא דלינה כיון דמתקלקל. וכן מבואר **ברש"י בסנהדרין** (ע): **ד"ה ובכל שהוא**, וכמו שכתבנו שם באות ח.

ו) **בא"ד**, ועוד כיון דיש שיעור להקרב קטורת וכו'. כתב **המקדש דוד** (סימן ג סק"ב) דתוס' פליגי על **רש"י בזבחים** (קט:): **ד"ה אמר רבה** שכתב, דהאי פרס הוי רק שיעור דרבנן.

ז) **בא"ד**, אע"ג דבס"פ לולב וערבה צריך לומר דמילוי ערב שבת חשיב בזמנן, לפי שא"א למלאות בשבת וכו'. הקשה **המקדש דוד** (סימן ג אות ד'), הא אפשר למלאות בשבת על ידי מחיצה של בני אדם וכיוצא בזה. ועוד הקשה, דוכי צריך למלאות דווקא מן השילוח, הא אמרינן **בסוכה** (מח:), דאם נשפכה או נתגלתה ממלא מן הכיור.

ח) **בסוה"ד**, אבל קשה דתפשוט מסיפא דהכא דפסלה דאורייתא דקתני וחייבין עליהן משום נותר וכו'. **הריטב"א** (יומא מח). תירץ, דאפשר לומר דחייבין היינו מכת מרדות דרבנן.

ט) **תוס' ד"ה מכל מקום**, וי"מ דודאי לא היתה כלי שרת וכו'. כתב **בשו"ת המהרש"ם** (ח"ג מז), דדבריהם דלא כדקתני להדיא **בירושלמי שקלים** (פ"ב ה"ה), דהוי כלי שרת. וכתב, דמצינו מקומות רבים שתוס' לא הביאו ירושלמי.

המותר מעיקרא לשם הדיוט, וחייב כרת. [ודבריו מחודשים מאוד].

יח) **תוס' ד"ה מותר הקטורת, בתוה"ד**, ולא היה נכנס בחפניו אלא חצי מנה וכו'. הקשה **הרש"ש**, מאין פסיקא להו דחפניו מחזיקות חצי מנה, אימא דלא היו מחזיקות אלא פחות מחצי מנה, כשיעור שיתמלא מהם לע"ב שנה ד' מנה.

יט) **בא"ד**, נמצא לע"ב שנה ק"פ מנים ועוד חסר ד' מנים לפלגא דשס"ח ולא דק וכו'. כתב **המהרש"א**, דיש לפרש דדייקא, דמאי דאמר שהיו בו חצאים, היינו מה שצריך לחצי שנה, דרוב שנים פשוטות הן, דהיינו שנ"ד ימים ולא החצי ממה שהיו מפטמים שס"ה כדי למלאות המעוברות, והשתא חצי שנ"ד הוא קע"ז ועוד ג' מנים שהיו צריכים בחצי שנה שבו יום הכיפורים, הרי ק"פ מנים, כמו שנשארנו בע"ב שנה.

כ) **בא"ד**, וי"ס דל"ג שנים אלא אחת לשבעים שנה ותו לא וכו', וניחא טפי למימרא דלא דק. ביאר **המהרש"ל**, דטעמא דניחא להאי גירסה טפי, משום דלא בעי למיתני פרטי אלא מספר שבעים לחוד, אבל אי נחת לפרט שבעים ושנים, קשיא אמאי לא תנא שבעים ושלושה, שיותר קרוב אל החשבון. וכן ביאר **הרש"ש** מה שכתבו תוס' להלן, דיכול להיות כשכלים ס' שנה בשתי שנים פשוטות זו אחר זו. אלא דלפי זה, חציה היינו בכל השנים ולא בשנה זו דהא הויא מעוברת, ובעינן בה שפ"ו או שפ"ז מנים.

כא) **תוס' ד"ה מפורישין, בתוה"ד**, ולפי זה הא דקאמר ומחללין אותה על מעות האומנין היינו מדעתן וכו'. כתב **האגודה**, דמשמע דאדם שזיכה דבר לחבירו בלא ידיעתו, לא יוכל להחליפו על דבר אחר בלא ידיעתו, ואף שלא ידע שניתן לו.

כב) **בא"ד**, ואפי' לר"ע וכו'. אמנם **בספר הישר** לרבינו תם (תרעח) מבואר, דסוגיין כבן עזאי. וכן כתב **הריבב"ן על הירושלמי (שקלים פ"ב ה"ב)**.

כג) **בא"ד**, אי נמי הכא איירי בשכר פטום אומני הקטורת של שנה חדשה, וצריך ליתן להן מתרומה חדשה. וביאר **המלאכת בצלאל**, דהיינו טעמא משום דאומן קונה בשבח כלי, ואם כן האומן זוכה בקטורת ונמצא ההקדש קונה הקטורת מהמפטם, ובעו לקנותו מתרומה חדשה.

דף יא ע"א

א) **גמ'**, אלא מעתה לא תפסל בטבול יום וכו'. **הרמב"ם** (פי"א משאר אבות הטומאה הי"ג) פסק, דמנחות שלא קדשו בכלי דינם כתרומה ונפסלין על ידי טבול יום. ותמה האור שמח (שם), אם כן, מאי פריך הכא דאם הקטורת כקדושת דמים לא תפסל בטבול יום, הא לא גרע מתרומה שנפסלת. ותירץ, דהטעם דקטורת שאינו אוכל מקבלת טומאה, משום דחיבת הקודש מכשרתה, וכל זמן שלא נתקדש קדושת הגוף אין לה דין חיבת הקדש, ולא יכולה לקבל טומאה.

ב) **גמ'**, לב בית דין מתנה עליהן. כתב **הריטב"א**, דמשמע שאין צריך תנאי מפורש, אלא כמפורש דמי, דהוי בלב כל אדם, דמסתמא כל מה

הדין אינה בת פדייה, דכיון שנעשית בה שחיטה בהכשר, הוקבעה בקדושתה.

(יז) **תוס' ד"ה אי הכי, בתוה"ד**, ומ"מ סבר דאין נפדית אלא מחמת לב ב"ד מתנה עליהן. **כתב המהרש"א**, דאף דבשאר קדושת דמים ודאי לא בעי לב בית דין מתנה, מכל מקום לענין פרה דקא סלקא דעתך דבדק הבית היא, סבירא ליה דבעי לב בית דין מתנה, משום דבעי העמדה והערכה כדמסיק. אבל **המשמרות כהונה** ביאר, דקא סלקא דעתך דבעי לב בית דין מתנה, היינו משום דפרה איקרי חטאת, וחמיר מקדושת דמים גרידא. (יח) **בא"ד**, והרי פרה דלא שכיח פירוש שימצאו נאה ממנה. **כתב המהרש"א**, דנטו מפירוש **רש"י ד"ה דלא שכיחא**, שפירש דבכל ימי בית ראשון ובית שני לא עשו אלא שבע, דלדבריו לא דמי, דודאי אבודין לא אסקי בית דין אדעתיהו, ואין לב מתנה עליהן, אבל גבי פרה אף דלא שכיח לעשותה, מכל מקום השתא הרי עושין הפרה, ולמה לא יהי מתנין עליה. ולכך פירשו, דאף כשעושין הפרה לא שכיח שימצאו נאה הימנה, אלא אסקי אדעתיהו להתנות, והוי ממש לא שכיח כמו אבודין. ונלכאורה יש לומר בשיטת **רש"י**, דלב בית דין מתנה לא הוי תנאי פרטי בכל פעם, אלא שהיה לב בית דין על כלל הקרבנות, ומשום הכי אף דעתה שכיח, כיון דעצם עשית הפרה לא שכיח לא נכללה בהאי סתמא דלב בית דין מתנה].

(יט) **בא"ד**, שם. **כתב התורת חיים**, דלדבריהם, דהפירכא ממצא נאה הימנה, משום דההוא גוונא לא שכיח, קשיא, מאי פריך אי הכי מתה או נשחטה תפרה הא בעינן העמדה והערכה, הא איכא למימר דבגוונא דמתה או נשחטה הוי משום לב בית דין מתנה, דשכיח הוא, ובמצא נאה הימנה הוי משום דקדוש בקדושת בדק הבית, ושפיר איכא העמדה והערכה. ותירץ, דמשמע לגמ' דחד טעמא לכולהו, ומשום לב בית דין מתנה עליהם. ונלכאורה צריך ביאור, דכיון דבגוונא דמצא נאה הימנה לא בעינן לטעמא דלב בית דין, איך אפשר לומר דהיינו נמי משום לב בית דין מתנה, הא מהאי טעמא אין תנאי דלב בית דין. אמנם לפי מה שכתבנו לעיל אות יז בשם **המשמרות כהונה** בדעת אביי, דאף דהווי קדושת בדק הבית בעינן ללב בית דין כיון דאיקרי חטאת, לא קשיא (ש.א.).

(כ) **רש"י ד"ה מטמאה טומאת אוכלין**, אם נגע שרץ בבשרה וכו'. הקשה **בחידושי הרמב"ן**, תיפוק ליה דהא קיימא לן, דכל שסופו לטמא טומאה חמורה מטמא טומאת אוכלין בלא שיקבל טומאה ממקום אחר, ופרה סופה לטמא טומאה חמורה לעוסקין בה, (ואף דאין סופה לטמא כי אם לעוסקים בה, סגי, דומיא דשעיר המשתלח ופרים הנשרפים, שאין סופן לטמא אלא לעוסקין בהם, ואף על פי כן מטמאין טומאת אוכלין). ותירץ **הריטב"א**, דכיון דעומדת לפדות אם מצא אחרת נאה הימנה, לא חשיבא סופה לטמא טומאה חמורה.

(כא) **גמ', ר"ש אומר פרה מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר**. כתבו **התוס' בבא קמא (עו.) ד"ה פרה (הראשון)**, דהא דקתני

(י) **בא"ד**, שם. הקשה **בחידושי מרן רי"ז הלוי** (מכתבים, פא: מדפי הספר), אם כן, מאי טעמא אם נטמאה הקטורת אחר שנתנה במכתשת אינה נפדית, הא לא גרע מבהמה בעלת מום שנפדית, והא דאמרינן **במנחות** (קא.) דטעמא דמנחות שנטמאו אין להם פדיון, משום דלא אשכחן קידוש בכלי שרת דמפריק, לא שייך הכא. וסיים, שיש ליישב. (יא) **בא"ד**, שם. הקשה בספר **מנחת קנאות (סוטה טו.)**, לפי מה שכתבו תוס' דדוקא לענין כלי שרת אמרינן אין עניות במקום עשירות, היאך איתא **בזבחים** (פח.), דסכין שנפגמה אין מתקנין אותה, דאין עניות במקום עשירות, הא סכין של שחיטה לא הוי כלי שרת כדכתבו **תוס' חולין** (ג.) **ד"ה כגון. ובשו"ת קול מבשר** (ח"ב כח, ה) תירץ, דאפשר דבזבחים מיירי בסכין שחוטכין בו הבשר, דהוי כלי שרת. [אמנם עיין **בפסחים** (ע.) ועוד ובפירוש **רש"י**, דסכין המיועד לחיתוך בשר ולשבירת עצמות נקרא בלשון הגמ' קופיץ].

דף יא ע"ב

(יב) **גמ', ואמאי לימא לה בית דין מתנה עליהן**. **כתב הריטב"א**, דקושיין מדר' אלעזר, דאילו ר' שמעון לית ליה לב בית דין מתנה עליה וכדלהלן. והמלאכת בצלאל כתב, דמלשון **רש"י ד"ה לימא לב**, שכתב, "שיפדו בלא מום" משמע, דאינו מקשה נמי מדרבי יהודה. וביאר, דכיון דהלכה למשה מסיני שילכו חטאות אלו למיתה, אין לבית דין לשנות קדושתן על יד תנאי. אמנם **רבינו חננאל** כתב, דפריך בין למאן דאמר ימותו ובין למאן דאמר ירעו.

(יג) **רש"י ד"ה דלא שכיחא**, בכל ימי בית ראשון וכו'. עיין **תוס' ד"ה אי הכי** ומה שכתבנו שם באות יז.

(יד) **גמ', מצא אחרת נאה הימנה תפרה**. כתב **בשו"ת שבות יעקב** (ח"א סימן לו), דהיינו משום שעדיין לא התחיל במצוה, אבל מי שכבר הכין גרות של שעוה להדליק נר של חנוכה, ותחב אותן במקום הראוי להם ובתוך כך הביאו לו שמן זית, לא יסלק ידו מהן, כיון שכבר עוסק במצוה. אבל **בשו"ת חכם צבי** (סימן מה) דחה דבריו מגמ' דידן, דמבואר שאף שכבר הקדיש הפרה קדושת הגוף, מושכין ידיהן הימנה. ואף לאחר שחיטתה היו מפקיעין קדושתה על ידי אחרת, אלא שהיה נראה לחכמים גנאי הדבר, כמו שכתב **רש"י ד"ה אין לה**. ועיין עוד באות טז.

(טו) **גמ', שחטה על גבי מערכתה אין לה פדייה עולמית**. פירש **רש"י ד"ה אין לה**, דמאחר שנעשית בהכשר גנאי הוא להוציאה לחולין. הקשה **המקדש דוד** (לו, ג), תיפוק ליה דבלאו הכי אי אפשר לומר דאיגלאי מילתא למפרע דלא היתה פרת חטאת כלל, דאם כן, נמצא שהכהן ששחטה עבר על איסור לבישת כלאים. אמנם אי נימא דשיטת **רש"י** כמו שפירש **הרמב"ם בפירושו המשניות (פרה ד, א)**, דפרה נעשית בבגדי לבן של כהן גדול ביום הכיפורים, לא קשיא.

(טז) **רש"י ד"ה אין לה פדייה עולמית**, מאחר שנעשית בהכשר גנאי הוא להוציאה לחולין. אמנם **תוס' בבא קמא (עו:) ד"ה אומר**, סברי, דמעיקר

הדרק היוזמי

מסכת שבועות דף יא – דף יב

כו תמוז – כז תמוז התש"ע

כתב **המהרש"א**, **דלעיל** (יא:): דפריך אמתניתין "ואמאי לימא לב בית דין מתנה וכו'", לא קשיא, דאיכא למימר דלאו מדלא אהדר להו רבי שמעון פריך, דבאמת לא איצטריך, אלא מדקאמרו ליה מהו שיקרבו זה בזה וכו' פריך, דמאי קשיא להו, דודאי יקרבו דלב בית דין מתנה. אבל לר' יוחנן דגמיר דרבנן סברי לב בית דין מתנה, אלא דבדעת רבי שמעון הוכיח דסבר דאין לב בית דין מתנה, קשיא להו ממתניתין היכי מצי דייק וכו'.

ז) **רש"י** ד"ה **מודה רבי שמעון**, בתוה"ד, כגון שעיר של ראש חדש אדר שאבד ונמצא בניסן וכו'. כתב **המהרש"א**, דנקט מילתא דפסיקא שנמצא בניסן, דהשתא אף אם נאבד גם בשאר ראש חדש אינו ראוי ליקרב עוד. מיהו קושטא הוא דגם אם נמצא באדר אינו ראוי להקרב עוד לחובת ציבור, ולא אתי אלא לאפוקי שאר ראשי חודשים, שאם מצא אחר כן באותו חודש היה ראוי ליקרב לחובת צבור בראש חודש שאחריו.

ח) **תוס'** ד"ה **אשם שמתו בעליו**, בתוה"ד, והלכתא לא גמירי אלא כל שבחטאת מתה באשם קרב עולה. כתבו **התוס'** **בפסחים** (עג.) ד"ה **אשם** בחד תירוצא, דכי גמירי דבאשם רועה, הוי למצוה.

ט) **בא"ד**, ותימה דבפ"ק דובחים ובפ"ק דמנחות אמר רב הונא אשם שניתק לרעה וכו'. **בחיידושי הרמב"ן** כתב, דאפשר שגם זו מהסוגיות המתחלפות.

דף יב ע"ב

י) **תוס'** ד"ה **כבנות שוח לאדם**, בתוה"ד, והשתא מעיקרא סבור דאזלינן בתר לקיטה ולבסוף סבור דאזלינן בתר חנטה. הקשה **התוס'** **הרא"ש**, דלפי זה, לא הוי הוסיפו אהא דומיא דהנך, דהא מעיקרא נמי נהגו בהן שביעית בשנחנטו בחמישית ונלקטו בשביעית. **ותוס'** **בעבודה זרה** (יד.) ד"ה **בנות שוח** כתבו, דמעיקרא סבור דכדי להתחייב בשביעית, בעינן דבין החנטה ובין הלקיטה יהיה בשביעית, ולכך בבנות שוח סלקא דעתין דאין נוהג שביעית כלל, ולבסוף אמור דאזלינן בתר חנטה, אף על פי שהלקיטה לאחר שביעית. וכן כתב **בפירוש הרא"ש** למסכת **דמאי** (פ"א מ"א), ולפי זה אתי שפיר.

יא) **גמ'**, **אמר רבא האי בורכא**. הקשה **הריטב"א**, הא מחלוקתם פלוגתא דר' אלעזר ותנא קמא (בעמוד א'), ואי רבא כר' אלעזר סבירא ליה, לא הוי ליה למימר האי בורכא. וביאר, דרבא משמע ליה, דכיון דרב נחמן פסיק ואמר "אין מקייצין בעולת העוף", מכלל דסבר דלכולי עלמא היא, וליכא בה פלוגתא, דאי לתנא קמא קאמר לה, הוי ליה למימר הכי בהדיא, ומשום הכי אמר הא בורכא. ורב נחמן בר יצחק אמר דלאו בורכא היא, וכדפירש **רש"י** ד"ה **לנדרת צבור אזלא**, דהוי כרבנן דפליגי עליה דר' אלעזר. וכדביאר **הרש"ש**, דרש"י גרס ר' אלעזר ולא ר' יהושע.

יב) **גמ'**, **פשעים אלו המרדים**. כתב **המרומי שדה**, דלא חשיב עוונות, דהא ילפינן ליה מפשע דחמיר וחטא דקיל, ודוק לגבי וידוי צריך לפרש הקל קל תחילה, ולהכי כתיב בידוי "והתודה עליו את עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם וגו'".

הואיל והיתה לה שעת הכושר מיירי לאחר הזאה, דאין סברא שתהא בת פדייה אחר שהוזה דמה, ואפילו הכי מטמאה טומאת אוכלין, הואיל והיתה לה שעת הכושר קודם הזאה. אמנם **ברש"י** (הכא) ד"ה **הואיל**, הגירסא, הואיל **ויש** לה שעת הכושר. אמנם **רש"י** **בחולין** (פא:): ד"ה **הואיל**, גרס "והיתה".

דף יב ע"א

א) **גמ'**, **אלא רבנן דפרה**. הקשה **בחיידושי הגרע"א**, למאי דמסקי תוס' דפרה קדושה בקדושת בדק הבית, ואם כן מדינא דתפדה, אלא דבמתה או נשחטה, דלא מהני בה פדייה משום דבעי העמדה והערכה, בעינן ללב בית דין מתנה, והא בכהאי גוונא נמי יש לומר הטעם דכיון דלית ליה תקנתא ברעיה. ונשאר בצריך עיון גדול.

ב) **תוס'** ד"ה **וממאי דר' יהודה היא**, תימה כי אתיא נמי כר' יהודה מצי למימר שאני חטאת ציבור דלית להו תקנתא ברעיה. הקשה **המהרש"א**, הא לא אמר ר' יהודה דימותו אלא גבי שעיר הפנימי דחיישינן לתקלה, כיון דאי אפשר להביאו אלא משנה לשנה, וכמו שכתבו **התוס'** (יא.) ד"ה **פר**, אבל שעירי הרגלים וראש חודש לכולי עלמא משהין אותן מרגל לרגל ומראש חודש לראש חודש, ואם כן למה ימותו, אלא על כרחך דאית ליה לב בית דין מתנה. ותיריך בדוחק, דכיון דגבי חטאת צבור דלא הוה לה תקנתא אלא מיתה, כגון שעיר הנעשה בחוץ, דאי אפשר להביאו אלא משנה לשנה, איצטרכו לב בית דין מתנה להקריבו ברגל וראש חודש, עשו כן בשעירי ראש חודש ורגלים, אבל גבי מותר תמידין שיפדו מי יימר לב בית דין מתנה.

ג) **גמ'**, **ולרבי שמעון דלית ליה לב בית דין מתנה עליהן מאי עבדין להו**. ביאר **הריטב"א** בשם **רש"י**, מאי תקנתא עביד להו שיהו הן עצמם קריבין. וביאר דבריו, דלכאורה לא קשיא, דהא אפשר להו ברעיה, אלא שאלה הגמ' מאי תקנתא עביד להו שיהו הם עצמם קריבין, דכיון שהופרשו להקרבה והם תמימים, כל מאי דאפשר לתקוני בהו שיהו הן עצמם קריבין אית לן למעבד.

ד) **גמ'**, **שם**. כתב **בחיידושי הרשב"א**, דבקטורת איכא למימר דרבי שמעון סבר דקדושת דמים היא, ואית ליה פדיון. ו**בחיידושי הר"ן לעיל** (יא:): כתב בדעת רש"י, דהיכא דלית ליה תקנתא ברעיה, מודה רבי שמעון דלב בית דין מתנה עליהם.

ה) **רש"י** ד"ה **מקייצין בהן את המזבח**, בתוה"ד, ה"נ אלו שלוקחו לצורך תמידין ולא הוצרכו יקרבו לקיץ המזבח שהרי לשם עולה הופרשו וכו'. הקשה **הריטב"א**, לפי זה, מאי אמרינן דמודה רבי שמעון בשעירי חטאת שאין מקייצין בגופן משום גזירה, הא בלאו הכי פשיטא דאין מקייצין, דהרי הופרשו לחטאת ואין מקייצין בהן קייץ שהם עולות. אמנם לדברי **התוס'** (בעמוד ב') ד"ה **שמתחלה**, דהכי גמירי דמותר חטאת צבור לעולה. אתי שפיר, דבעינן לגזירה.

ו) **תוס'** ד"ה **מקייצין**, בתוה"ד, ואם תאמר ממתני' היכי מצי דייק וכו'.

המקום. והגאון רבי חיים פלאג'י (ברכת מועדיך לחיים, דרוש טו לתשובה, דף קמג), ובספר צוואה מחיים יב: ביאר הטעם, דכיון שהוא מקשה ערפו שלא לפייס את חברו, נגד מצות התורה, הרי הוא כבועט בתורת ד'. אבל הברכי יוסף (או"ח תרו סק"א) והגלוני הש"ס (יומא פה.) כתבו, דאף בכהאי גוונא מהני תשובה על עבירות שבינו לבין המקום. ועיין אות הבאה.

ג) גמ', שם. כתב הפרי חדש (או"ח תרו סק"א) בשם הגאון רבי שמואל גרמיזאן, שבעבירה שבין אדם לחבירו יש בה גם כן עבירה דבין אדם למקום, וכל זמן שלא ריצה ופייס את חברו, אפילו החלק שבין אדם למקום לא נמחל.

ד) גמ', ומפר ברית. כתב רש"י באבות ג, יא, דהיינו מי שלא מל עצמו כלל. אבל הרמב"ם (פ"ג ממילה ה"ח) מפרש, דאיירי במושך בערלתו.

ה) רש"י ד"ה זה המפר ברית בבשר, שהיא מצוה יחידית. ביאר הריטב"א, דהוי מצוה יחידית שנצטוו בה אברהם אבינו ע"ה. וכתב, דאין צורך בפירוש רש"י, אלא דריש לה מדכתיב בפרשת מילה "ועל זכר אשר לא ימול וגו', את בריתי הפר". וכן כתב רש"י בסנהדרין (צט.). ד"ה המפר ברית.

ו) גמ', הכרת תכרת וכו'. כתב הרמב"ן בשער הגמול (פ"ג), דאף שהכופר בעיקר מנוי בין הנך שנכרתין בעולם הזה ובעולם הבא, מכל מקום יש כופר בעיקר שמאריכין לו ימיו ואוכל חיי העולם הזה. והקשה, במה זכה לכך, הא אין לכופר בעיקר זכות בעולם, שהרי כל מעשיו לשם כפרנותו. ותירץ, שיש בדרכיו של בעל הרחמים לרחם על מי שעשה טובה אפילו עשאה לשם עבודה זרה.

ז) רש"י ד"ה ורבנן, בסוה"ד, אבל שאר עבירות בלא תשובה נמי מיתה ממרקת אחר יום הכיפורים וכו'. כתב המהרש"א, דנראה מפירושו, דלרבנן, בשאר עבירות נמי, אין מיתה ממרקת בלא יום הכיפורים. וכתב דכן מסתבר, דאי לאו הכי היו סברות רבי ורבנן הפוכות, דלרבי, מיתה בלא יום הכיפורים אינו מכפר [עיין רש"י לקמן ד"ה כרת דיוה"כ, ודלא כתוס' סוף ד"ה בעומד במרדו], ולרבנן דוקא מיתה ולא יום הכיפורים.

והמנחת חינוך (שסד אות כז) כתב, דהדברים מוכרחים, דאי לא תימא הכי, לא שייך חיוב כרת כלל דהמיתה מכפרת. ועיין עוד אות הבאה.

ח) תוס' ד"ה בעומד במרדו, הקשה הר"ר שלמה מדרי"ש דבפרק בתרא ביומא אמרינן מיתה ויום הכיפורים מכפרים עם התשובה וכו', והא לא אתיא אפילו כרבנן וכו'. כתב הרש"ש, דלפי מה שכתב רש"י ד"ה ורבנן, דגם לרבנן אין המיתה מכפרת אלא עם יום הכיפורים, אתי שפיר, דהתם היינו מיתה או יום הכיפורים ולכך בעי תשובה על כל אחד בפני עצמו.

ט) גמ', אמר אביי לא קשיא הא רבי הא ר' יהודה. כתב הריטב"א, דאף דסתם ספרא היא, תנאי הווי ואליאבא דר' יהודה. עוד כתב, דתנא דספרא, בתר דכתב חדא סתמא כר' יהודה כסתם ספרא, סתם אחריתא כרבי, וממילא ידעינן דלאו ר' יהודה היא, וכדאיתא בכמה דוכתי מתניתין דלא כרבי מאיר ודלא כר' עקיבא, שאין הכלל אלא על הרוב.

יג) רש"י ד"ה בין כשעשאן בשוגג, האי שוגג דהכא ליכא לפרושי אלא בדבר שאין שגגתו חטאת וכו'. אמנם היר המלך (פ"א מתשובה ה"ב) כתב דדעת הרמב"ם (שם), דיום הכיפורים מכפר גם על שגגת כרת שחייבין עליהן חטאת, אלא דלא נפטר מחיוב הקרבן.

יד) גמ', האי עשה היכי דמי אי דלא עבד תשובה זבח רשעים תועבה וכו'. הקשה המנחת חינוך (שסב, ד), מהא דמבואר בשולחן ערוך (חו"מ לד, ב), דהעובר על עשה ולא תעשה שאין בה מלקות לא נפסל לעדות, דלא הוי בכלל "אל תשת רשע עד", ואם כן איך אמרינן הכא דבלא עביד תשובה על עשה, הוי זבח רשעים תועבה. עוד הקשה בשם רבי וולף מבאסקאוויטץ הא דוקא ברגיל בעבירה נקרא מומר, ואם כן אפשר דמייירי בלא עבר אלא פעם אחת.

טו) גמ', עבר על מצות עשה ועשה תשובה וכו'. הרמב"ם (פ"א מתשובה ה"ד) כתב, דהיינו דוקא אם עבר אמצות עשה שאין בה כרת. אבל בספר תוספת יום הכיפורים (יומא פה.) כתב, דאף אמצות עשה שיש בה כרת, מועלת תשובה.

טז) גמ', שם. כתב האור זרוע (ח"א, קי"ב), דאם עבר על מצות עשה ושב בתשובה, מוחלין לו גוף העוון מיד, ואין צריך לא צום ולא קרבן להתכפר, ודוקא אם עבר על לא תעשה וכריתות ומיתות בית דין, צריך לסגף את עצמו ולצער עצמו תמיד, כדי שיתכפר לו.

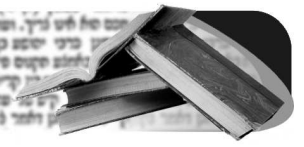
יז) תוס' ד"ה לא זו, בסוה"ד, אינה מחילה גמורה אלא שמקילין לו הדין אבל במצות עשה מוחלין לגמרי. כתב העיני שמואל, דנראה הטעם, על פי מה שכתבו המפרשים בטעמא דלא ענשינן על עשה אלא בעידן דריתחא, אבל על לא תעשה אף שבלא בעידן דריתחא ענשינן, דכל עונשי השם יתב"ש מידה כנגד מידה, ובלא תעשה שעבר בפועל, גם עונשו בפועל, ולכך עונשו נמצא בכל עת, ובעשה שלא עבר אלא בשב ואל תעשה, לא שייך עונש דהעונש יהיה בפועל, אבל בעידן דריתחא השם יתברך מסיר השגחתו, והעונש יבא ממילא על ידי עת הזעם, אך היכא שמתחרט ועשה תשובה, שוב אי אפשר להסיר ההשגחה מאתו ושוב לא שייך עונש.

יח) בא"ד, שם. כתב המנחת חינוך (שס"ד, יד), דלא משמע כן, דהא במשנה דיומא כולל דתשובה מכפרת על עשה ולא תעשה, ומשמע דשוין.

דף יג ע"א

א) גמ', רבי אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכיפורים מכפר וכו'. כתב התוספת יום הכיפורים (יומא פה:), דרבי נמי מודה דאין יום הכיפורים מכפר על עבירות שבין אדם לחבירו עד שירצהו. ואף דאמר על כל העבירות חוץ וכו', אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהם חוץ.

ב) גמ', שם. כתב הרי"ף (בעין יעקב), שאם לא תיקן האדם עבירות שבינו לבין חברו, אין יום הכיפורים מכפר אפילו על עבירות שבינו לבין

הדרת היוזמי

מסכת שבועות דף יג – דף יד

כה תמוז – כט תמוז התש"ע

דאיירי לענין איסור שהייה.

טז בא"ד, ומיהו קשיא הא דנקט עורות דה"ל למימר עורה. **התוספות ישנים** (יומא סא.) כתבו, דנקט עורות, לפי שהעורה חלוקה בקדושתה, עזרת כהנים, ועזרת ישראל.

יז רש"י ד"ה הושוו כולן בכפרה אחת, בהא יכפר בתרא השהו כהנים וכו'. הקשה **המהרש"א** בשם **המהר"י בן לב**, דהאי יכפר גופיה איצטריך לרבות הלויים. וכתב דאינה קושיא, דהא ב"ויכפר" דרישא דקרא מצי לכללינהו כוליהו דכתיבי בקרא, ומשום הכי מיתורא ד"ויכפר" דמציעתא, ודסיפא דקרא, דריש לרבות עוד, ודקאמר דהושוו כוליהו ב"ויכפר" בתרא, לאו מיתורא הוא, אלא מהיקשא דכתיבי בהדדי ב"ויכפר" הוא, דכל היקשא הכי הוא מדכתיבי בהדדי, בלאו יתורא דקרא.

יח גמ', מאי טעמא דרבי שמעון. הקשו **התוס' ביומא** (סו.) ד"ה **אמר**, מאי קבעי מאי טעמא דרבי שמעון, הא הוא עצמו נתן טעם לדבריו דכשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר וכו'. וכן הביא **המהרש"א** קושיא זו בשם **המהר"י בן לב**. ותירצו **התוס'**, דרבי שמעון נמי אית ליה דתנא דבי רבי ישמעאל **דלקמן** (יד.) וכדהוכיחו **מיומא** (שם). אבל **רש"י ד"ה ר' שמעון** כתב, דכוונת ר' שמעון להוכיח כדבריו, והדרא קושיא לדוכתא מאי מקשינן מאי טעמא דרבי שמעון.

יט גמ', שיהו שוים במראה ובקומה ובדמים. כתב **הריטב"א** (יומא סב.) דלא בעינן שוין ממש בדקדוק, אלא שיהיו דומין כל מה שאפשר, דבהא סגי לענין בעלי חיים. וכעין זה כתבו **התוספות הרא"ש ותוספות ישנים** (שם).

דף יד ע"א

א גמ', כולן קרויין ביתו. הקשה **הרשב"א**, הא ביתו זו אשתו, כדתנן **ביומא** (ב.) דאף אשה אחרת מתקנין לו שמא תמות אשתו ראשונה. ותיריך, דתרי ביתו כתיבי, חד לביתו ממש דהיינו אשתו, וחד לרבות הכהנים שגם הם קרוין ביתו דכתיב "בית אהרן ברכו את ה'". והיינו, דבוידיי הראשון הוא אומר חטאתי אני וביתי, ובוידיי שני אומר חטאנו אני ובני אהרן עם קדושיך.

ב גמ', ת"ל שוב אשר לו הכתוב שנה עליו לעכב. הקשה **הריטב"א**, דתיפוק ליה מדכתיב "חוקה" בפרשת יום הכפורים והיינו לעיכובא. ותיריך, דחוקה דהתם על עיקר העבודות ולא על הפרטים. והקשה, היאך יליף לעיל מ"ומאת עדת" למעט כהנים, הא איצטריך לשנות עליו לעכב. ותיריך, וכן תירץ **הרמב"ן**, דכיון דכתיב ביה לקיחה בהדיא, דכתיב "ומאת עדת בני ישראל יקח", שפיר מדריש ביה חוקה לעיכובא, מה שאין כן בלשון "אשר לו" דלא כתיב לקיחה בהדיא. ובשו"ת **בית הלוי** (ח"א כה אות ג) כתב, דאפשר דלא שייך הכא לומר ד"חוקה" אתי לעכב, דהא על כרחך הא דכתיב "אשר לו", אין הכוונה דבשעת הכפרה יהיה שלו, דכיון שהוקדש לחטאת דהוי קדשי קדשים, לכולי עלמא לא הוי ממון בעלים כלל, ולכך לא שייך למילף מ"חוקה", דלא ילפינן מינה אלא סדר העבודה

(ז גמ', דאי לא תימא הכי כרת דיום הכיפורים לרבי לית ליה. כתב הבית יצחק (או"ח צו), דרבים מקשים, דמשכחת לה באומר אחטא ויום הכיפורים מכפר, דאף לדידיה אין יום הכיפורים מכפר, כדאיתא **ביומא** (פה:). והביא בשם **החידושי הרי"ם**, דכיון דסבר דיום הכיפורים מכפר, הוה ליה כשגגת כרת ואינו חייב כרת. והבית יצחק פקפק בתירוצו, דלכאורה לא הוי שגגת כרת, כיון דסוף סוף הזיד בכרת, אלא דחשב דיכופר לו.

דף יג ע"ב

יא גמ', משכחת ליה דאכל אומצא וחנקיה ומית. פירש **רש"י ד"ה וחנקתיה**, שלא עבר עליו רגע מן היום לאחר עבירתו. וביאר **המהר"ץ חיות**, דמודה רבי במבעט, דאין יום הכיפורים מכפר, [עיין **כריתות** (ז.)], אלא כיון דקיימא לן דיום הכיפורים כל שעתא ושעתא מכפר, אם כן, נהי דברגע העבירה מקרי מבעט, מכל מקום רגע אחר האכילה שוב אינו עושה מעשה נגד התורה, ומכפר, ומשום הכי הכא דלא נשאר בחיים רגע אחד אחר העבירה, אין יום הכיפורים מכפר.

יב גמ', שם. כתבו **התוספות ישנים** (**כריתות** ז.), דמכאן דקדק **הריב"א**, דכרת אין זרעו נכרתים, דהא הכא זרעו לא נכרתו ואתא יום הכיפורים ומכפר עליהו, ואם כן אכתי לא משכחת לה כרת בבניו. אמנם בשם רבו כתב, דכיון דבעוד הבשר בין שיניו חרה בו אף ה' ונפרע ממנו קודם שהות למצוא כפרה, לא נמחל העון ונכרתין גם זרעו, דליכא למימר להם נמחל, שהרי הם לא חטאו כלל.

יג גמ', שם. בשו"ת **אחיעזר** (ח"ג, ט) הוכיח מדמחייב הכא כרת אפילו בעודו בגרונו קודם שבא למעיו, דלחיוב דיום הכיפורים לא בעינן הנאת מעיו. ודלא כמו שכתב בשו"ת **החתם סופר** (או"ח קנז). ובשו"ת **המהרש"ם** (ח"א, א) כתב, דאפשר דאיירינן בגוונא שאכל יותר מכשיעור, ובשעה שנכנס הכותבת למעיו נחנק בגרונו.

יד רש"י ד"ה דתניא חומר בשעיר כו' לא גרסינן ליה. ובחידושי **הרמב"ן** כתב, דגרסינן ליה. והכי גרסינן, תניא חומר בשעיר וכו', ותירוצא אחרינא הוא, דאפילו בדעבד מבעוד יום ולא חנקתיה אומצא משכחת לה, כגון שמת בו ביום, שאין יום הכיפורים מכפר אלא בסופו.

טו רש"י ד"ה זה מזבח, בסוה"ד, אם הקטיר קטורת בטומאה ובשהייה. כתב **הגבורת ארי** (יומא, מילואים לדף סא), דצריך לגרוס ברש"י "ולא שהה", וכמו שכתב **רש"י בחולין** (קלא:). ד"ה **מזבח כמשמעו**, דאיירי במי שעבד בטומאה במזבח בלא חיוב מקדש, כגון שנטמא במקדש ועבד בלא שהייה, דאין כאן טומאת מקדש. וכן פירש **המהרש"א** (**ביומא** ט:). בדעת **תוס'** (שם) ד"ה **וכפר**, דאי איירי לענין איסור שהייה, לא הוי ליה לתלות הדבר במזבח אלא בעזרה. ובשו"ת **מלמד להועיל** (ח"ג סימן סח) כתב, דהאי "ובשהייה" צריך להיות בדיבור הקודם, זה היכל, אם נטמא בהיכל, "ובשהייה". אבל **הרש"ש** גרס ברש"י כנדפס כאן, וכתב, **דרש"י בחולין** (שם) לא כתב כן. אמנם **רש"י ביומא** (סא.) ד"ה **ואת המזבח פירש**,

דביאה ראשונה בועל בעילת מצוה ופורש, שלא יפרוש מיד כשגמר ביאתו, שאם כן נמצאת יציאתו הנאה לו כביאתו, אלא ממתין עד שימות האבר. אבל הרשב"א (בתורת הבית קסה: ובחידושו לנדה סה:) כתב דבריו אינם מחוורים, דהא התירו לו לגמור ביאתו, ולא תהא הנאה לו בפרישתו יותר מביאתו הגמורה. וכן כתב הרמב"ן (הלכות נדה סוף פ"ג).

ט) מתני', שם. כתב בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ת יור"ד סימן פה), דהא דקתני חייב ולא חייב, משום דאמרה לו נטמאתי ולא אמרה לו שיפרוש, ואנוסה היא על הפרישה. אבל היכא דאמרה לו בפירוש נטמאתי ופרוש ממני, הרי רצונה נמי בפרישה וחייבת בקרבן.

י) גמ', אולימא דלא ידע אי שרץ טמא אי צפרדע טמא וכו'. פירש רש"י ד"ה נעלמו, דסבור דשרץ אינו מטמא. בחידושו הרמב"ן והרשב"א פירשו דבריו, דלא איירי במסתפק אי שרץ טמא או צפרדע, אלא היה סבור דצפרדע טמא ולא שרץ. ואפילו הכי אמרינן דהוי ידיעה, משום "זיל קרי ביה רב" הוא, דהיינו דכיון שאינו צריך להוראת חכם, כידיעה דמיא. והקשו, אם כן, אפילו תינוק שנשבה לבין הגויים יהא חייב אליבא דרבי, דהא "זיל קרי ביה רב" הוא. ותירצו, דתינוק שנשבה דלא ידע דאיכא שם טומאה בתורה, לא אויל לבי רב, שהרי הוא סבור שלא הוזכר מעולם טומאה בתורה, אבל היודע דאיכא שם טומאה בעולם, אף דסבור שהצפרדע מטמא ולא הצב, מיקרי ידיעה, דאזיל לבי רב וגמר לה. אבל הרשב"א כתב, דכוונת רש"י, דהוא מסתפק אי צב מטמא או צפרדע מטמא, וכתוס' ד"ה זיל קרי, ולפי זה פירש דלא שייך לומר עליה "זיל קרי ביה רב", דשייך בגוונא שיודע שיש טומאה בעולם, ושהזהירה עליה תורה, דכשיסתפק אם הצב מטמא או הצפרדע ילך וישאל על ספיקו, אבל מי שאינו יודע שיש טומאה בעולם, היאך ילך לבי רב ללמוד.

יא) גמ', שם. הבעל המאור (א: מדפי הרי"ף) מפרש, דלא הוי ידיעה, משום דהדברים פשוטים כל כך, ואפילו לרבי דאמר ד"ידיעת בית רבו שמה ידיעה", הווי מחוסר ידיעת בית רבו, ורבינו חננאל פירש, וכדפירשו דבריו הרמב"ן והרשב"א, דבעינן לאו לענין ידיעה בתחלה, דהא ודאי משום "זיל קרי ביה רב" לא חשבינן ליה ידיעה, ואפילו ידיעת בית רבו. אלא בעינן לענין העלמה, שידע שנטמא ושנגע בצב הזה ויודע שהוא מטמא, ונעלם ממנו אחר כך אם הצב שנגע בו מטמא, ובספק זה נכנס למקדש. והיינו דמהדרינן, דאם כן פשיטא שהוא פטור מקרבן, דהוי שוגג קרוב למזיד, כיון שידע בשעת כניסה שנגע באותו צב, ויודע שיש טומאה בתורה, והיה לו לשאול על ספיקו. וכעין זה כתבו התוס' בכריתות (יז). ד"ה ספק, גבי נסתפק אם הוי חלב ואכלו, דאינו מביא אשם תלוי. אמנם השיטה מקובצת (כתובות כב.) כתב בשם תלמידי רבינו יונה, דמביא אשם תלוי, ואם כן כשנודע לו אחר כך דחטא מביא חטאת, כמו בכל אשם תלוי דהוא להגן עד שיוודע לו ויביא חטאת. וכן כתב בשו"ת חתם סופר (חו"מ ט).

יב) רש"י ד"ה זיל קרי ביה רב הוא, בתוה"ד, וכשאכל את הקודש נעלמה

ביום הכפרים, ולא הקדש הקרבנות שיכול להקדישם גם לפני יום הכיפורים. ותוכן דבריו מבואר ברש"י יומא (סב:): ד"ה עיכובא. והמרומי שדה תירץ, דכיון דקרא ד"מאת עדת" גלי דהוי משל ציבור, ממילא לא גרע יום הכיפורים משאר קרבנות צבור דבעינן מתרומת הלשכה דוקא, ואין יחיד יכול לנדב. אבל קרבן אהרן. סלקא דעתין דדומה לשאר חטאת יחיד, דאחר יכול להביא מדעתו.

ג) תוס' ד"ה דלא מחסרי, בתוה"ד, אלא אפילו למ"ד שמצוין לשקול והשעיר בא מתרומת הלשכה מ"מ אם חסרו וכו'. הריטב"א הוסיף, שאין ממשכנין אותן כמו שממשכנין לישראל על מחצית השקל, אפילו אין לו מה יאכל.

ד) גמ', כדתנא דבי רבי ישמעאל כך היא מידת הדין נוהגת מוטב יבוא זכאי ויכפר על החיוב וכו'. הקשה הר"י מיוגש דאם כן גבי שעיר המשתלח נמי ניבעי תרי וידווי, חד לכפר לו שאר עבירות וחד לכהנים וישראל, וליכא למימר דר' יהודה סבר דוידו ראשון דפר מכפר לכהן גדול אפילו בשאר עבירות, דהא קתני במתניתין בהדיא, אחד כהנים ואחד כהן משיח ואחד ישראל כולן מתכפרין בשעיר המשתלח. ותירץ, דכיון דנתכפר בוידו ראשון במקצת, הוה עליה שם זכאי במקצת, וסגי להיות ראוי הוא לכפר על הכהנים ועל ישראל דמקצת זכאי מכפר על החייב קרינא ב' ולא בעינא עד דהוי זכאי בכלהו מילי.

ה) גמ', שם. בסידור השל"ה, והמטה אפרים (תרה סעיף ו) ילפי מינה, דהמסבב כפרות לאחרים, ראוי שיקדים לעשות כפרות לעצמו, ואחר כך לאחרים.

פרק ידיעות הטומאה

ו) מתני', ולא ידע ומשאכל ידע. כתב הרש"ש, דלכאורה שפת יתר הוא, דהא כבר אמר ונעלמה, נעלם נעלמו וכו', ואכל את הקדש. וכתב, דאתי לאפוקי דאם אכל כוית בהעלם ואחר כך נודע לו, ולא הניח אכילתו, דאינו מביא קרבן, משום דאינו שב מידיעתו, דאמרינן הוכיח סופו על תחילתו.

ז) מתני', הרי זה בעולה ויורד. כתב הרמב"ן בפירוש התורה (ויקרא ה, ז), דיתכן, דהא דהקילה התורה בטומאת מקדש וקדשיו לחייב רק בעולה ויורד ולא בחטאת קבועה, משום דהווי כטועה בדבר מצוה, כי הכהן האוכל קדשים והבא למקדש להשתחוות או להקריב קרבן, עוסק הוא במצוה ודעתו לשמים. ובפירוש הטור על התורה (שם) כתב בשם יש מפרשים, דהטעם משום שאינו נהנה בחטאו כאוכל חלב ודם ואוכל ביום הכיפורים וכדומה. והחינוך (קכג) כתב, דהתורה הקילה, לפי שענין הטהרה קשה מאוד על האדם לשומרו.

דף יד ע"ב

ח) מתני', היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מייד חייב וכו'. כתב הראב"ד (בעלי הנפש, סוף שער הפרישה), דהא דקיימא לן

כו' ליבעי נמי מלך ונביא כו'. תמה המהרש"א, אימא דקושטא הוא דבעי בהעמדת סנהדרין נמי מלך ונביא כו', והא דלא חשיב התם אלא דבעי שבעים ואחד, משום דלא חשיב אלא מילי דסנהדרין, כמו שכתבו התוס' ד"ה שאין מוסיפין על העיר גבי מוציאין למלחמת הרשות. ותיריך, דודאי גבי אין מוסיפין על העיר כו' וגבי מוציאין למלחמת כו' ניחא, דעיקר מלתייהו ליתא התם, אלא משום מילי דסנהדרין דבעינן בהו שבעים ואחד. אבל העמדת סנהדרין עיקר מלתייהו התם, והוי ליה למתני כל מה דבעי בהעמדתן. והתורת חיים תירץ, דליכא למימר הכי, משום, דכל ימי בית שני היו נוהגין סנהדרין אף דכבר פסקה הנבואה בתחילת הבית כשמתו חגי זכריה ומלאכי, ומלך נמי לא הוה בתחילת בית שני אף דהוו סנהדרין. ועיין בחידושי החתם סופר.

ד) בא"ד, ועוד אע"ג דאהרן היה בבנין משכן וכי נשאלו באורים ותומים לעשות משכן וכו'. הריטב"א תירץ, דכיון שנאמר למשה ככל אשר אני מראה אותך, הוי כאורים ותומים, שכן הראה לו בהר. ועוד תירץ, דבימי המילואים שימש משה בבגדי הכהן גדול נוצרין עיון מעבודה זרה (לד). דקתני דשימש בחלוק לבן. והתוס' הרא"ש תירץ, דאורים ותומים נדרש מייתורא דקרא, ד"וכן תעשו".

ה) בא"ד, שם. מבואר בתוס' דצריך לשאול באורים ותומים. אבל הסדרי טהרות (כלים א) כתב, דאין צריך לשאול באורים ותומים, אלא שהכהן הגדול ילבשם. וכתב, דלכך כיוון רש"י ד"ה וכן תעשו, ואחיו כהן גדול ואורים ותומים, דאף בימי המילואים כתב רש"י בתענית (יא): ד"ה במה, דאהרון היה לבוש בבגדי כהונה.

ו) רש"י ד"ה שתי תודות, מנחמיה בן חכליה גמרינן. וכן כתב הריטב"א, דלית לן ראייה ממשה, דמנלן דהוה התם. והמהרש"א כתב, דאצל משה לא היה למשכן שום קביעות מקום, ולא היה צריך לקדש המקום בהיקף ב' תודות ובשיירי מנחה, אלא שהמשכן נתקדש במשיחה. והמקדש דוד (סימן א, סק"ב) כתב על פי הריטב"א והר"י מייגאש, דהא דבעינן בעזרה וירושלים דבר הנאכל בהם ונפסל כשיצאו מהם, מדין חינוך הוא, דעל ידי אכילתם הוא מודיע דעד כאן תחום אכילת קדש זה, וכמו שהמזבח מתחנך על ידי הקרבה כן העזרה וירושלים מתחנכין על ידי אכילת קדשים הנאכלים בה, ולכך בימי משה שהיה משיחה במקום חינוך, אין צריך לחינוך שעל ידי אכילת הקדשים, והווי ככלי שרת שבימי משה משיחתן מקדשתן ולא עבודתן.

ז) רש"י ד"ה תלאן בשירות, מדכפל קרא בלישניה וכו'. אבל הרמב"ם (פ"א מכלי המקדש הי"ב) כתב, דילפינן מדכתיב ישרתו בם בקודש.

ח) גמ', תנא שתי תודות שאמרו בלחמן ולא בבשרן. פירש רש"י ד"ה בלחמן, דלקחו ב' לחמים מהתודה. אבל הרמב"ם (פ"ו מבית הבחירה הי"ב) פירש, דעושין בית דין שתי תודות ולוקחים בית דין החמץ של שניהם. וכדפירש המאירי, דלוקחים לחם אחד מכל תודה. נולכאורה יש לומר דמקור דברי הרמב"ם, "מדנקטו שתי תודות בלחמן ולא בבשרן", ולא אמרו, "לחמים ולא בשר" ומשמעות שתי תודות כפשוטו, אלא

ממנו נגיעה ראשונה וכו'. החזון איש (הוריות טו, י) דייק, דמדכתב רש"י נעלמה ממנו נגיעה הראשונה, ולא פירש דנעלם ממנו דשרץ טמא, מוכח, דאין חייבין בטומאת מקדש על העלם הלכה.

יג) בא"ד, שם. לפי מה שכתבנו באות יא בשם הרמב"ן והרשב"א, דשיטת רש"י דסבור דשרץ אינו מטמא כלל, מבואר ברש"י הכא דאפילו הכי בשעה שאכל את הקודש בעינן שיעלם ממנו נגיעת השרץ, אף על פי דסבור שאינו טמא. וכעין זה מבואר ברש"י לקמן (יט). ד"ה ונכנס (הראשון), גבי נכנס לא' מב' שבילין ונכנס למקדש, דאפילו הכי בעינן דיעלם ממנו הילוכו בשביל זה, אף דאפילו אם היה זוכר שנכנס היה מותר לו ליכנס, כמו שכתבו התוס' (שם) ד"ה הלך, דאיירי ברשות הרבים, (ש.א.).

יד) תוס' ד"ה זיל קרי ביה רב הוא, בתוה"ד, וא"ת תיפוק ליה דידע בבית רבו כשלמד וכו'. כתב הריטב"א, דלשיטת רש"י להלן ד"ה או דלמא, דידיעת בית רבו היינו דוקא שידע ידיעת בית רבו בשעה שנטמא, או אחר שנטמא נודע לו קודם שנכנס למקדש, אתי שפיר דהכא ליכא ידיעת בית רבו. אבל התוס' הרא"ש (לעיל ה. וכן מתבאר בדבריו הכא) כתב בדעת רש"י, דאינו צריך שידע ידיעת בית רבו בשעה שנטמא, אלא צריך שידע שנגע בשרץ. ולפי זה קשה קושיית התוס'.

טו) גמ', בן בבל שעלה לארץ ישראל ונעלם ממנו מקום מקדש וכו'. כתב בחידושי הרמב"ן, דמדקא מיבעיא לן גבי מקדש ולא גבי קודש, וכגון שלא ידע שהוא בשר קודש, לכאורה משמע דחייב, אף היכא דלא היה לו היכר בשום קודש בעולם. וייתכן דהיינו משום שאין בשר קודש ידוע מחמת עצמו כדי שיהיה בזה חסרון ידיעה, מה שאין כן מקדש. אמנם אפשר דחד מינייהו נקט, כיון דרבי ירמיה עצמו היה בן בבל שעלה לארץ ישראל.

טז) תוס' ד"ה או דלמא, בסוה"ד, ה"מ לשנויי כגון שלא ידע בשעת נגיעה שנגע בשרץ. ביאר המהרש"א, דהך מילתא על כרחך פשיטא ליה דהעלמה היא, ולא מיבעיא ליה, וגרע מ"לא ידע מקום מקדש", דאי לאו הכי הוה ליה למבעי בפשיטות טפי, כגון דלא ידע בשעת נגיעה.

דף טו ע"א

א) רש"י ד"ה וכן תעשו, בתוה"ד, [וכימי] (ובימי) משה דהוא מלך. וכן איתא בירושלמי סנהדרין (פ"א ה"ג). וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשניות, (ובפ"ו מבית הבחירה הי"א).

ב) בסוה"ד, ושבעים זקנים. וכן מבואר בפירוש המשניות להרמב"ם. אמנם הרשב"א הביא בשם הר"י מייגאש, דאף דבהקמת המשכן עדיין לא היו שבעים זקנים, משה היה במקום שבעים ואחד. וכן כתב בחידושי הר"ן בשמו. וכן מבואר ברש"י סנהדרין (טז): ד"ה כן תעשו. ותוס' (שם) ד"ה את תבנית כתבו בשם רש"י הכא, דיליף ממה דהוי במקום שבעים ואחד. ועיין מה שכתבנו במסכת סנהדרין דף יג אות יט.

ג) תוס' ד"ה וכן תעשו, פירש בקונטרס וכו' ותימה כו' בהעמדת סנהדרין

שאינה של חמץ.

טו גמ', אין בנין בית המקדש בלילה. הקשה הקהלות יעקב (סימן י'), כיון דאין בנין בית המקדש בלילה, אמאי כתב הרמב"ם (פ"א מבית הבחירה הי"ב), דאנשים ונשים חייבין לבנותה ולסעד בעצמן ובמונם, הא הוי מצות עשה שהזמן גרמא. ותירץ, דאף דאת עצם הבניה אי אפשר לעשות בלילה, מכל מקום ההכנות לבנין כאריגת היריעות ועשיית האדנים וכיוצא בזה, ודאי כשר למיעבד אף בלילה.

טז גמ', ת"ר שיר של תודה וכו'. כתב המנחת חינוך (שצד, י'), דכל ישראל שוררו, ולא רק הלויים.

יז רש"י ד"ה תנו רבנן שיר של תודה, בסוה"ד, ומהו שיר של תודה, מזמור לתודה. הרמב"ם (פ"ו מבית הבחירה הי"ב), לא כתב מזמור לתודה, וכתב המשנה למלך, דהרמב"ם מפרש שיר של תודה, היינו ארוממך ה' כי דיליתני.

יח גמ', אסור להתרפאות בדברי תורה. כתב השלטי גבורים (ברכות ג. מדפי הרי"ף) בשם הריא"ז, דאם יש לו קדחת מותר ללחוש ולהתרפאות בדברי תורה, הואיל ואין בו מכה. ובזה יישב קושיית תוס' ד"ה אסור.

יט גמ', שם. כתב המאירי (שבת סז.), דאפשר דהיינו בגוונא שעיקר רפואתו על ידי התורה, אבל אם מלבד זה עושה עוד דבר לרפוי המחלה שרי. ובזה יישב קושיית תוס' ד"ה אסור. [ועיין במאירי (הכא) שנראה דסובר דאף בסכנה אסור].

כ גמ', שם. הקשה התורת חיים, מהא דאיתא בעירובין (נד.), החש בראשו יעסוק בתורה. ותירץ, דשאני הכא שאומר את הפסוקים דרך לחש, אבל התם איירי שעוסק בתורה לשם שמים ומתכוין שיועיל לו זכות לימוד התורה. עוד תירץ, דהתם נמי להגן איירי, וחש בראשו היינו שהוא חושש שמא יבוא לידי כאב ראשו. והמהרש"א (חידושי אגדות, שבת סז.) תירץ, דהתם איירי בלומד משום רפואת הנפש וממילא יתרפא גוף החולה ברפואת הנפש, ולא אסרו אלא בלימוד לרפואת הגוף בלבד. והפתח עינים תירץ, לפי מה שכתבנו באות יז בשם הריא"ז, דדוקא בדאיכא מכה אסור.

כא גמ', להגן שאני. החינוך (תק"ב) ביאר, דלא אסרה תורה שיאמר אדם דברי תורה לעורר נפשו טובה כדי שיגן עליו אותו הזכות לשומרו. אבל בשו"ת הרשב"א (ח"ה, ק"ט) כתב, דמותר לישא קמיעין שיש בהן פסוקין, ודוקא להגן שלא יחלה, אבל לא להתרפאות, והוכיח כן מסוגיין.

כב רש"י ד"ה כי הרדי נינהו, שתיהן מקדשות יחד או שתיהן יאכלו או שתיהן ישרפו. ביאר הריטב"א, דאי אמרת קדושתן והליכתן באין כאחת יהיו שתיהן נאכלות, ואי לא אמרת שהן באין כאחת שתיהן נשרפות.

כג רש"י ד"ה ואפילו למאן דאמר, בתוה"ד, או סנהדרין או שתי תודות. החזון איש (ח"ו"מ ליקוטים סימן כד) כתב, דנראה, דודאי לא סגי באחד מכל הנך בלא לחם, דאי לאו הכי, כל אדם יוכל להוסיף על ידי לחם. וכתב, דרש"י הכא כתב לא כן. ואולי הוי טעות סופר, וצריך לומר או סנהדרין ושתי הלחם.

שלקחו את הלחם של אותן שתי התודות. ומקור דברי רש"י מלישנא דקרא "ואעמידה שתי תודות גדולות", ומפרשין דגדולות היינו לחמי חמץ, דהיינו ב' לחמים ולא תודות. (א.ג.א.).

ט גמ', אלא גדולה שבתודה ומאי ניהו חמץ. וכתב הריטב"א, דלפי זה, טעמא דלא כתיב "חמץ", משום דלא בעי קרא לאדכורי בפירוש "חמץ", כיון שהכתוב גינהו שאמר "כל שאור לא תקטירו".

י תוס' ד"ה ללמדך, בסוה"ד, מ"מ לא היה לו להתפאר בכך כיון שמצוה בזה כמו בזה וכו'. כתב הריטב"א, דכוונתם כמו שכתב בחידושי הרמב"ן, דשאני התם דהוי במקום צוואה, דאתי קרא למימר לעשות מצוה מן המובחר, אבל אין הכתוב משתבח ומתפאר בקרבן של פטם יותר משאר שוורים. אמנם הרשב"א כתב את תירוץ הרמב"ן ואת תירוץ התוס', היינו משום דהבין דהווי ב' תירוצים.

יא תוס' ד"ה אין עזרה מתקדשת אל בשיירי מנחה, תימה למאן דאמר וכו'. הקשה המהרש"א, אימא דסבירא ליה כמאן דאמר לקמן באחד מכל אלו תנן. ותירץ המצפה איתן, דהא ר' יהודה הוא דאמר דאין מנחה בבמה, ואיהו גופיה סבירא ליה דקדושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא, ואם כן על כרחך דסבירא ליה דבכל אלו תנן ועזרא לזכר בעלמא הוא דעבד.

יב בא"ד, וכ"ת דקדשה במנחת העומר וכו'. הריטב"א כתב, דאין לומר כן, דהא לחמים בעינא וליכא.

דף טו ע"ב

יג רש"י ד"ה וכי תימא, בסוה"ד, כדכתיב סיפא דקרא כל שאור וכל דבש וכו'. כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ד, ק"ט, ב), דאף דאמרין בביצה (ז). דאין למדין חמץ משאור, שאני הכא דתחילת הקרא "חמץ" ועלה נאמר "כי כל שאור לא תקטירו", אלמא דין אחד להם להקטרה.

יד גמ', אין בנין בית המקדש דוחה שבת. הקשה בשו"ת חתם סופר (או"ח קג) על מה שכתבו תוס' בשבת (צה.) ד"ה והרודה, דביום טוב אינו חייב משום בונה, כיון דחיובא דמגבן הוי משום בונה, ומתוך שהותר בונה בגוונא דמגבן, הותר כל בונה. דלדבריהם אמאי אין בנין בית המקדש ביום טוב. וכתב, דמוכח מינה, דבנין לצורך מצוה לא הוי אפילו צורך קצת, היכא דלא הוי צורך היום, ולכך לא הותר בנין בית המקדש משום מתוך, דבעינן צורך קצת. אמנם כתב לדחות, דבמעשה הבנין חוץ ממלאכת "בונה" איכא נמי מלאכת ממרח, דבונה בסיד וטיט, דלית ביה היתר דלצורך. ובשו"ת אמרי אש (סימן מא) ובשו"ת אבני נזר (או"ח ת"ב) כתבו, דבגמר הבנין איכא משום "מכה בפטיש". ובשו"ת באר יצחק (או"ח יג, ג) כתב, דאין לומר דרק מדרבנן אסור, דכיון דמן התורה בעי קידוש בחמץ, איך יכולים חז"ל לעקור דבר מן התורה ולחייב את הנכנס שם בטומאה קרבן ולמלקות. אלא דכתב, דלתירוץ ב' בתוס' (בעמוד א') ד"ה אין עזרה, דהיכא דלא אפשר לא צריך, יש לומר דכיון דרבנן אסרו לבנות ביום טוב, אם כן הוי לא אפשר, וסגי בקידוש שמתקדשת בשיירי מנחה

דף טז ע"א

(א) גמ', על פי נביא נאכלת ועל פי נביא נשרפת. הקשה הרש"ש, הא אין נביא רשאי לחדש דבר, והאומר שנאמר לו מן השמים דין קבוע לדורות, הווי נביא שקר, כמו שכתב הרמב"ם (פ"ט מיסודי התורה הל"ד). ותירץ על פי מה שכתב הרמב"ם (פ"ו מבית הבחירה הי"ב), דאוכלין שם לחם תודה אחת משתי התודות והשנייה נשרפת ועל פי הנביא שורפין את זו ואוכלין את זו, דמבואר דעיקר הדין שהאחת נאכלת איכא ילפותא או הלכה למשה מסיני, ולא חידש הנביא רק איזו מהן נאכלת ואיזה נשרפת.

(ב) גמ', בכל אלו תנן וכו', ועזרא זכר בעלמא הוא דעבר. הקשה האילת השחר, דלפי זה הא דנשרפה אחד אינו בדין, דמצד הדין כולן מותרות, דהא כבר קדשה ירושלים, ולפי מה שכתבו תוס' (טו): ד"ה אמטו להכי, החלה לא יצאה לחוץ, ואם כן מנלן לדורות דנשרפת. וכתב, דצריך לומר, דלזכר בעלמא היה עם כל הדינים כמו במוסיפין על העזרה

(ג) תוס' ד"ה תני באחת מכל אלו, תימה דמה דחקו להגיה וכו'. הרש"ש כתב, דאינו מגיה אלא מפרש, ותני היינו "פירש".

(ד) גמ', אע"ג דלא הווי אורים ותומים. כתב הריטב"א, דהוא הדין דלא היה להם מלך ישראל, אלא נקט אורים ותומים שלא היו כלל בבית שני, שהם מחמשה דברים שחסרו שם, כדאיתא ביומא (כא:). והקשה, דאכתי מנלן דסגי באחת, דהא בבית שני נהי דלא הווי אורים ותומים ולא מלך, הא אידך כולהו הווי התם. ותירץ, דכיון דאפיקתיה ל"וכן תעשו" מכולהו, הוא הדין אפילו באחת.

(ה) רש"י ד"ה אלא בעולי גולה, בתוה"ד, אבל לא מעשר שני וחברים אוכלים שם מעשר שני. הקשה החשק שלמה, איך יעלה על הדעת דעמי הארץ יהיו מחמירים בקדושת מעשר שני יותר מהחברים. וכתב, דבמגילת תענית הגירסא, התחוננה שהיתה קדושתה חמורה חברים ועמי הארץ נכנסים לשם ואוכלים שם קדשים קלים, וכל שכן מעשר שני. וכתב, דכן צריך לומר נמי הכא. וכן בשו"ת בנין ציון (החדשות ס, י) מביא תשובת רש"י (סימן לד) דגרסינן הכי.

(ו) תוס' ד"ה אלא בבני גולה, אע"פ שהיה הדבר בא לידי תקלה הכניסוה וכו'. כתב המהרש"א, דמה שהכניסוה ודאי לא קשיא להו, דלהא קאמר הא אמרת ולא קדשום, אלא למה הכניסוה מפני שנשרפה וכו', אלא דמשמע להו דאף דבאמת לא קדשוה ד"בכל אלו" תנן, מכל מקום משמע מהא דקתני "לא נתקדשה בכל אלו אלא בעולי גולה שלא במלך וכו'", שעשו בו כל מה שיכלו לקדש, דהיינו בנביא, ע"א, ב' תודות ובשיר. ואהא קשיא להו, כיון דבאמת לא קדשוה מפני שלא היו כל אלו, אם כן לא היה להם לעשות שאר דברים שמקדשין כיון שהיה מביא עמי הארץ לידי תקלה, שיסברו ויאמרו שהיא מקודשת בכך, ואהא כתבו שעשו כן כדי שימסרו וכו'.

(ז) רש"י ד"ה וקדשום, לא פירש לי במה מקודשים ערי ארץ ישראל. אמנם רש"י (ערכין לב): ד"ה וקדשום כתב, דגם שאר עיירות קדשו על ידי שתי תודות ובית דין ושיר. והטורי אבן (מגילה י). תמה עליו דהא אין מקדשין

רק בדבר הנאכל בה ונפסל כשיוצא ממנה כדאמרינן לעיל (טו), ובבתי ערי חומה אסור לאכול תודה. וביאר הגר"מ זמבא (בשו"ת זרע אברהם א), דשיטת רש"י כמו שכתב הקרית ספר (פ"א מבית הבחירה), דערי חומה מקודשין לאכילת קדשים קלים, אלא שנפסל ביוצא בדרכו אליהם, (ונפקא מינה אם יוסיפו על ירושלים עד לעיר חומה, באופן שלא ייפסל ביוצא) ואם כן אף היכא שנפסל ביוצא בינתיים, מכל מקום הוי דבר הנאכל בה ונפסל ביוצא ממנה. ובשו"ת אגרות משה (יור"ד ד' סימן כב אות ד) כתב, דכוונת רש"י הכא, דלא נתפרש לו איזה קדושה יש בערי חומה, ולא על האופן שבו הן מתקדשות. אלא דהקשה, מהא דמפורש בכלים (פ"א משנה ז), שמשלחין משם את המצורעים כמו מירושלים. וכמו שכתב רש"י גופיה להלן ברש"י ד"ה כל המצוות האלו.

(ח) רש"י ד"ה כל המצוות האלו, בסוה"ד, ושאין עושין מגרשיהן שדה. הקשו המשנה למלך (פ"ג משמיטה ויובל ה"ה) והטורי אבן (מגילה י): מנלן דהאי דינא לא נהיג אלא בערי חומה, והמשנה למלך הוכיח מבבא בתרא (כד): דנהוג בכל ערי ישראל. וכן כתב הרמב"ם (שם). ורש"י במגילה (י): ד"ה כל מצות לא כתב אלא מצות בתי ערי חומה ושילוח מרגלים, ולא הזכיר דין מגרשים. אלא דכתב, דנפקא מינה נמי לקריאת המגילה, דקורין בחמשה עשר. ותמה הטורי אבן, דמהיכתי יתתי שתלוי דין קריאת ט"ו בקדושה דלעתיד לבוא, הא תליא בהיתה מוקפת חומה מימות יהושע.

דף טז ע"ב

(ט) תוס' ד"ה מה"מ, בסוה"ד, דה"א איסורא בעלמא הוא דאיכא. הדגול מרבבה (סימן תמב סק"י), הוכיח מדבריהם, דליכא איסור חצי שיעור אלא במידי דאכילה, דהא כתבו דסלקא דעתין דהא דבעינן שיעור שהייה היינו לאיסורא, ומוכח, דבפחות מהשיעור ליכא איסורא. ודלא כפרי חדש (או"ח תמב סעיף ז). וכתב, דדוחק לומר דקושיית הש"ס לריש לקיש. והמלאכת בצלאל כתב, דיש לדחות לפי מה שכתב בשו"ת חכם צבי (סימן פו), דדוקא בעושה מעשה דמחשיב לחצי השיעור, אסור מהתורה, ולא במשהו חמץ, שהוא בשב ואל תעשה, דלפי זה הכי נמי בחצי שיעור בזמן, כיון דמה שאינו יוצא מהמקדש הוא בשב ואל תעשה, אין בו איסור חצי שיעור. עוד כתב, דכל זה אינו אלא לסלקא דעתין, דכל איסור שהייה הוא מהא דגמירי שהייה בכשיעור, ונימא איסורא דעלמא, אבל למסקנא אפשר דאף חצי שיעור אסור. ועיין עוד מה שכתבנו להלן אות טז בשם הרמב"ן והריטב"א, ומבואר מדבריהם דכל האיסור הוא ברגע האחרון.

(י) תוס' ד"ה תנהו ענין, בתוה"ד, ולא כמו שפירש בקונטרס דולא יטמאו משמע שנטמא בחוץ וכו'. כתב הריטב"א, דאפשר, דאף רש"י לא נתכוון דלא יטמאו בטומאת חוץ משמע, אלא לפום פשטיה, ומקמי דאייתר לן קרא לכרת, אבל למסקנא מודה דמשמע בה אפילו בטומאת פנים, דאי לאו הכי, לרש"י אזהרה מנין.

להשתחוות לך ארצה, דסתם השתחואה היינו ארצה, אבל במה שמפורש ארצה ליכא למשמע מיניה, דאפשר דגם בלי פישוט ידים ורגלים איקרי השתחואה ומעשה דלוט כך היה השתחואה בפישוט ידים ורגלים. וכך תירץ המנחת חינוך (כח אות ב). ורש"י בהוריות (שם) ד"ה השתחואה, הביא קרא ד"וישתחו אפים ארצה". והתוס' הרא"ש (שם) תמה עליו, דאי אפשר ללמוד מהתם, וכדלעיל. ועיין עוד שם.

(טו) תוס' ד"ה קידה על אפים, תימה השתחואה נמי אשכחן על אפים דכתיב ויוצא יוסף אותם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה. כתב הרש"ש, דלכאורה לא קשה מידי, דאפיו היינו אפיו של יעקב. וכן מה שהקשו מאפים ארץ ישתחו לך, קאי על המלאך.

(טז) גמ', בעי רבא צריך שהייה למלקות וכו'. הקשו החידושי הרמב"ן והריטב"א (יז), למאן דאמר התראת ספק לא שמה התראה, היכי לקי, הא הוי התראת ספק כדאמרינן לקמן (כא). לגבי הנשבע שיאכל, וכדפירש רש"י (שם) ד"ה התראת ספק, דאין המתרה יכול לבוין שיעבור היום בתוך כדי דיבור של התראה. ותירצו, דבעיין למאן דאמר התראת ספק שמה התראה. עוד תירצו, דכוונת הגמ' לדין למלקות, ולא מלקות ממש. עוד כתב הריטב"א, דיש אומרים דמשכחת לה מלקות ממש, ואפילו למאן דאמר לא שמה התראה, למאן דאמר דאפשר לצמצם, כגון שיצמצמו עליו להתרות בו בזמן שאם יצא מיד יוכל לצאת בקצרה, ואם לא יצא מיד שוב לא יוכל לצאת בלי שהייה.

(יא) תוס' ד"ה קדושתו קדושת עולם, בתוה"ד, ויש לפרש קדושת עולם שהאריכו בקדושה יותר. כתב הריטב"א, דאינו נכון, דלישנא דקדושת עולם לא משמע הכי.

(יב) בסוה"ד, א"נ לפי שאין ראוי לחזור וכו', כעין זה כתב בחידושי הרמב"ן (עמוד א'), דקרי לה קדושת עולם, דמאחר שנתקדשה ושרתה שם שכינה, לא השרה הקדוש ברוך הוא שכינתו במקום אחר בתחתונים אף על פי שחרב, מה שאין כן במשכן ושאר המקומות, וכתב, דכן הכתוב אומר "זאת מנוחתי עדי עד".

(יג) תוס' ד"ה או אידי ואידי, בתוה"ד, וקשה דא"כ ר' אלעזר אמורא חולק על רבי אלעזר תנא וכו'. כתב הכסף משנה (פ"ב מממרים ה"א), שקבלו עליהם מומן חתימת המשניות, לא לחלוק על התנאים, ודוקא היכי דמצי לאשכוחי חד תנא כוותיה מצי פליג. ובקונטרס דברי סופרים (סימן ב' אות ו) הקשה, דקבלה זו מה טבעה. וביאר באופן אחר, דחתימת המשנה היה בקיבוץ כל חכמי ישראל או רובן, אשר להם הכח של בית דין הגדול, כמו שכתב הרמב"ם בהקדמתו ליד החזקה, ואסור לשום אדם לחלוק עליהם בלתי אם יש להחולקין כח של בית דין הגדול.

(יד) גמ', וכן הוא אומר הבוא נבוא אני ואמך וכו'. הקשה המהר"ץ חיות, אמאי לא הביאה הברייתא מקראי דמקמיה דכתיב (בראשית יט, א) "וישתחו אפים ארצה", וכתב בשם השער יוסף (הוריות ה.), דחלום יוסף היה סתם, דהשמש והירח משתחווים לו, ויעקב אמר הבוא נבוא

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ה"ב פט"ז)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 ענין Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>